

Těžební a důlní areál Couk u Rančířova (součást Jihlavského rudního revíru)

Rančířov, okr. Jihlava, Kraj Vysočina
13.–18. století

   1,3 km

Navigační bod: Plocha mezi
N 49°21'43.68", E 15°33'39.59"
a N 49°21'36.13", E 15°34'2.84".

Přístup: Po silnici z Pístova na Popice je po 2,2 km křižovatka čtyř cest (autobusová zastávka Vysoká, rozcestí). Zde odbočit na východ a ponechat zde vůz. Pěšky pokračovat po žluté turistické značce Vysoká, rozcestí na jihovýchod 1 km. Následně vyrazit na sever do lesa po některé lesní cestě. Lokalita se nachází na hřebeni kopce jižně od Vodárenského rybníka.

Význam: Součást pozůstatků po těžební a důlní činnosti v širokém okolí Jihlavska, které zapříčinily rychlý ekonomický vzestup města Jihlavy.

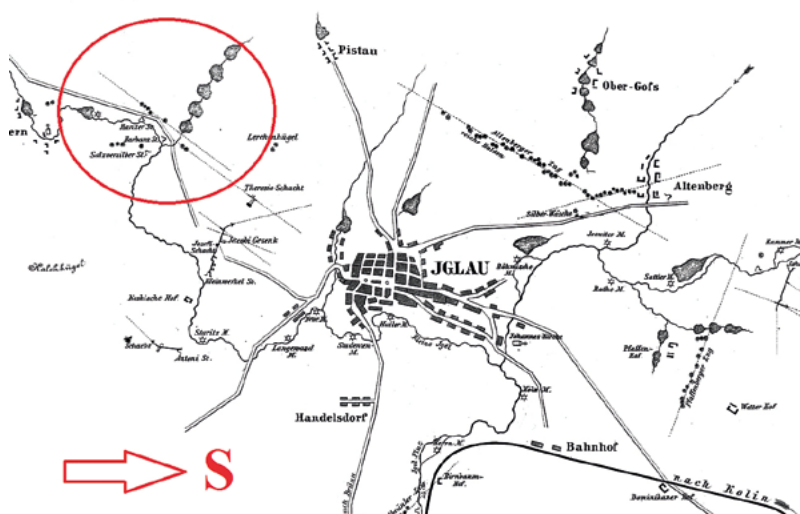
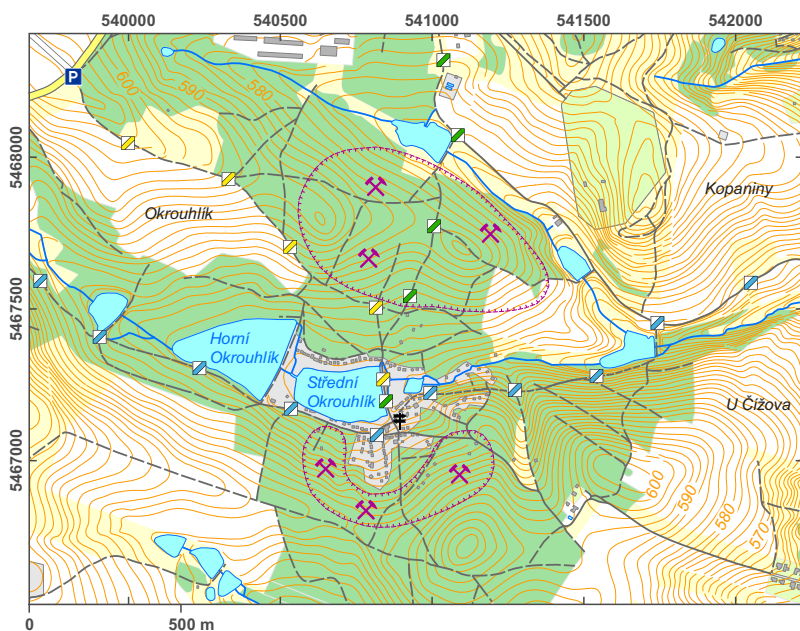
↑ *Jeden z pozůstatků důlní činnosti, tzv. obval.
Foto P. Macků 2015*

Historie: Na přelomu třicátých a čtyřicátých let 13. století bylo na Jihlavsku objeveno stříbrné zrudnění, které vedlo k rychlému rozvoji nejen města Jihlavy, ale i širšího okolí. Na rychlý vzestup a rozvoj hornické činnosti ukazuje už zpráva z doby kolem roku 1249, v níž potvrzuje jihlavským městskému a horní práva král Václav I. a markrabí moravský Přemysl. První jmenovitý písemný pramen k danému území pochází až z roku 1315, kdy se řeší doly na „Staré Hoře“ a jejich finančně náročná obnova. Ekonomický rozvoj probíhal na Jihlavsku intenzivně přes sto let, ovšem hornická činnost úplně ustala až roku 1781. Na význam rančířovského *couku v tomto celku poukazuje

i jeho zobrazení na mapě důlního mistra Johanna Christiana Fischera z roku 1782. Jihlavské právo městské a horní, definované ve 13. století, se stalo směrodatným pro město na dalších 300 let a řídilo se jím následně i mnoho dalších měst a hornických sídlišť. Bylo zároveň nejstarším potvrzením horního práva ve střední Evropě.

Popis: Jihlavský rudní revír zahrnoval těžbu v rozsáhlé ploše na zrudnění starohorském, čichovském, brtnickém a rančířovském.

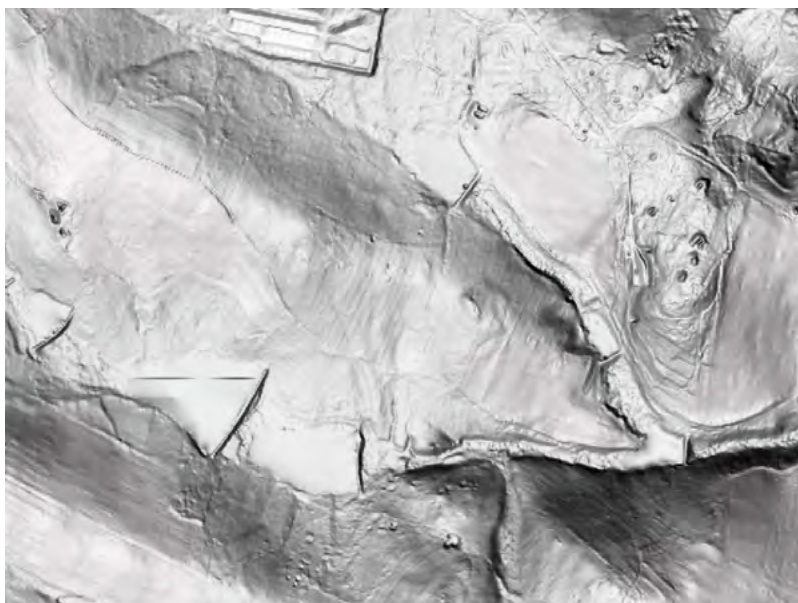
Jádrem však tvořily zhruba katastry Malého Beranova, Vilance, Třešti, Jezdovic, Kostelce u Jihlavy, Hubenova, Hlávkova, Štok, Pávova a Heroltic. Starohorské pásmo (Starohorský couk), které je dnes součástí města Jihlavy, dosahovalo délky přes 8 km a dnes je historicky i archeologicky nejlépe poznáno a je zároveň nejdelší rudní žilou na Vysočině. Rančířovský couk na něj volně navazoval. Pozůstatky středověké hornické činnosti rančířovského couku leží v kopcovité krajině 1,5 km západně od obce Rančířov.

↑ Mapa důlního mistra Johanna Christiana Fischera z roku 1782

↑ Rancířovský couk na I. vojenském mapování. Podle oldmaps.geolab.cz

Nachází se v prostoru dvou zalesněných vrcholů, z obou stran obtékaných potoky – Okrouhlíkem na jihu a jeho bezejmenným přítokem na severu. Na vodotečích jsou založeny několikeré rybníky, mezi nimiž se lokalita nachází. Rudní žíla u potoka Okrouhlíka, ležící ve směru severo-severovýchod a jiho-jihozápad, sleduje tektonický zlom, jehož jižní okraj se nachází mezi Třeští a Stonařovem a severní okraj v okolí Polné. Její směr dokládají četné pozůstatky po důlních dílech, tvořené zaniklými *šachtami s okolními *obvaly. Jde o zahluoubené jámy obehnané vykopanou zeminou (hlušinou), což bohužel v nedávné minulosti na

několika místech sloužilo jako ideální místo pro založení černé skládky. Po přípovrchové těžbě, sledující svrchní ložisková pásma, se dochovaly propadlé šachtice, dnes hluboké až tři metry a obehnané odvalem ve tvaru kruhu či podkovy s celkovým rozměrem 20–30 metrů. Pozůstatky jsou nejlépe patrné na pomyslné čáře mezi vrcholy kopců ve směru západ–východ. Stopy po důlní činnosti jsou ale i v širším okolí, např. cca 800 metrů severovýchodně u nejvyššího bodu v Rancířovském lese, nebo cca 900 metrů jihozápadně od couku poblíž chatové osady. [pm]

↑ Obval na rančířovském couku. Foto P. Macků 2015

Literatura: Křesadlo 1992; Franc 1993; Hrubý a kol. 2006; Vosáhlo 2011a, 2011b, 2011c.

Okolí:

- (1) Čížov u Jihlavy (JI), středověké důlní dílo: N 49°21'12.31", E 15°33'39.05" (1 km).
- (2) Jihlava (JI), „Postříbřovací couk“

u Rančířova, novověké doly na stříbro: N 49°22'10.67", E 15°35'11.74" (2 km).

(3) Kostelec u Jihlavy (JI), tvrziště: N 49°21'49.55", E 15°29'21.97" (5,4 km).

(4) Rohozná u Jihlavy (JI), Holý vrch – Čertův Hrádek – Přední skála – rozsáhlé relikty hornického areálu: plocha mezi N 49°21'39.48", E 15°23'19.83" a N 49°21'37.07", E 15°24'46.66" (11 km).